

Puheenjohtaja Juha Marttila
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean seminaari: "Maatalouden ja elintarvikesektorin huoltovarmuus EU:ssa"

Helsinki, Eduskunta 31.5 2010

Maatalous ja elintarviketuotanto on elinkeino, joka herättää mielipiteitä ja tunteita laidasta laitaan. Ruoan turvallinen saaminen on ihmisten perusoikeus, joka toteutuu huonosti maailmanlaajuisesti. Tilanne Euroopan unionissa on varsin hyvä, mutta ruokakriisi ja syvä lama ovat lisänneet köyhimpien ja syrjäytyneiden nälkää. Lisäksi maataloustuotanto ja viljelijät ovat kohdanneet suuria taloudellisia vaikeuksia epävakailta markkinoilla. Ruokaturva ja ruoan saatavuus on tullut hallitusten ja kansainvälisten organisaatioiden agendalle tavalla, mikä antaa aiheen kysyä – onko ruokaturva ja sektorin huoltovarmuus otettu vakavasti maatalouspolitiikan määrittelyssä EU:ssa ja maailmanlaajuisesti.

Maatalouden ja elintarvikesektorin huoltovarmuus on todellisuutta enemmän paperilla kuin käytännön toimissa. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka, CAP on luonut perustan Euroopan ruokahuollon toteuttamiselle. Tavoitteena on ollut tuottaa korkealaatuista ruokaa kuluttajille, tasapainottaa markkinoita sekä taata viljelijöille kohtuullinen tulotaso. Näissä tavoitteissa on onnistuttu varsin hyvin. EU on myös pystynyt hallitsemaan muutamat kriisit kuten BSE- ja maitokriisin - joskin horjuen. Joka tapauksessa on selvää, että unioni ja myös Suomi tarvitsee yhteistä maatalouspolitiikkaa myös tulevana aikoina.

On myös selkeästi todettava se, että Euroopan unionilla ei ole todellista huoltovarmuuspolitiikkaa elintarvikesektorilla. CAP:ssa on elementtejä, jotka tukevat huoltovarmuuden toteuttamista. Tärkeimmät elementit ovat yhteiset sisämarkkinat, heikkenevä interventio sekä solidaarinen kriisilainsäädäntö. Unioni pystyy toimimaan kriisien kohdatessa, mutta usein varsin suunnittelemattomalla tavalla ja paniikinomaisissa tunnelmissa. Tämä koskee myös toista tärkeätä huoltovarmuuden aluetta ts. energian saatavuutta. EU:han on suurelta osin tuontien energian varassa. Uudet energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteet parantavat tilannetta aikaa myöten kunhan lainsäädäntö pannaan toimeen ja ryhdytään kovaan työhön. Energiasektorin huoltovarmuus on tällä hetkellä osa EU:n ulkopolitiikkaa, jossa huoltovarmuusnäkökulma on otettava nykyistä jämäkämmin huomioon.

Maatalouden ja elintarvikesektorin huoltovarmuutta Suomessa on kehitetty vuosikymmeniä. Rohkenen sanoa, että siinä on aineksia myös EU:n neuvottelupöydille. Suomi pienenä pohjoisena maana on historiallisestikin joutunut pohtimaan ruokaturvaa ja huoltovarmuutta koko itsenäisyytensä ajan, siis pian 100 vuotta. Tuotamme tällä hetkellä peruselintarvikkeita omiin tarpeisiimme. Joillakin sektoreilla on myös vientiä kuten maitotaloustuotteilla, sianlihalla ja viljalla. Samaan aikaan tietysti tuomme osan ruokatarpeestamme. Omavaraisuustaso on kuitenkin varsin korkea ja kokonaiskulutuksesta suomalaisia tuotteita on vajaat 90 prosenttia.

Suomen huoltovarmuusjärjestelmä perustuu omaan lainsäädäntöön ja vahvaan viranomaisten, yritysten ja järjestöjen väliseen työnjakoon ja yhteistyöhön. Suomen viljelijät ja MTK ovat tiiviisti mukana tässä strategisesti tärkeässä huoltovarmuusprosessissa. Korostamme huoltovarmuustyön merkitystä, koska yhteiskunnan perustoiminnot ovat maataloustuotannolle välttämättömiä. Maataloustuotannon ja ruokahuollonvarmistaminen antaa puolestaan tukevan pohjan demokraattiselle kehitykselle kansallisesti, alueellisesti ja myös kansainvälisissä yhteyksissä. Huoltovarmuuden toimiva malli on henkivakuutus kriisiolosuhteita varten.

Viime ajat ovat muistuttaneet ihmiskuntaa monista riskeistä. Olemme kohdanneet niitä tavallista enemmän. Ihmiskunta on suurien haasteiden edessä, joista yksi on maapallon väetön ruokkiminen. Maataloustuotantoa on lisättävä tulevien vuosikymmenten aikana merkittävästi. Tämän kaiken tulisi tapahtua käyttäen kestäväällä tavalla luonnonresursseja. Haasteet ovat sekä paikallisia että globaalisia. Valitettavasti monet kehityssuunnat ovat johtaneet erilaisten riskien lisääntymiseen. Huoltovarmuuden toteutuminen edellyttää katkeamatonta ja hallittua toimintaa monilla aloilla - kuten esimerkiksi energia, sähkö, polttoaineet, lannoitteet, kasviensuojelu, jalostusteollisuus, kuljetukset, rahoitus, tutkimus vesihuolto ja osaava työvoima. Näiden kaikkien osa-alueiden on toimittava, jotta ruokahuolto voidaan ammattitaitoisesti toteuttaa.

Kansainvälisessä perspektiivissä voidaan nähdä monia uusia uhkia – ikävä kyllä. Ruokahuollon toimivuus kansainvälisesti voi kohdata monia ongelmia. Nykyään monien tuotantopanosten, raaka-aineiden ja laitteiden hallinta voi olla harvoissa käsissä. Tämän uhan välttäminen edellyttää kansainvälisen kaupan keskeytymätöntä toimintaa. Islantia kohdannut tulivuoren purkautuminen tuhkapilvineen sekoitti kansainvälisen logistiikan lähes totaalisesti. Tämä on valitettava esimerkki siitä miten kansainvälisiä ongelmia voivat olla. Tämytyyppisellä katastrofilla saattaa olla suuria heijastuksia myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Edelleen biologiset riskit, eläintaudit, pandemia-mahdollisuus, tuotantoyksiköiden suureneminen ovat esimerkkejä ilmiöistä, jotka asettavat elintarvikesektorin huoltovarmuudelle suuria haasteita. On hyvä kysyä: Onko näihin valmistauduttu riittävän hyvin maailmanlaajuisesti, Euroopassa ja Suomessa? Oletan, että kaikilla tasoilla on parantamisen varaa. Euroopan unionia on kannustettava tässä työssä osana tulevaa maatalouspolitiikan uudistusta ja EU-2020-ohjelman tavoitteiden toteuttamista.

Suomen viljelijät ja järjestöni MTK haluavat olla kehittämässä ja tukemassa maatalouden ja elintarvikesektorin huoltovarmuusyhteistyötä Suomessa valtiovallan ja eri organisaatioiden kanssa. On huomattava, että tänä päivänä huoltovarmuusvastuuta ei voida jättää vain viranomaisille vaan se edellyttää yritysten ja laajan kansalaisyhteiskunnan saumatonta mukanaoloa.

Arvojemme mukaan poliittisen toiminnan tavoitteena on oltava yhteiskunnan ja ihmisten turvallisuuden lisääminen. Ruoan saanti on yksi keskeisimmistä perusturvan elementeistä. Maatalous- ja kehityspolitiikassa on oltava jatkossa selkeät huoltovarmuusinstrumentit, jolla vahvistetaan elintarvikehuollon toiminta muuttuvissa oloissa. Tätä tavoitetta tukevat varmasti Euroopan kuluttajat, tuottajat ja elintarvikeketjun koko perhe.

Lisätietoja: Juha Marttila 050 341 3167